

Utdannings- og forskningskomiteen

Vår dato:

17.04.2023

Vår referanse:

H. Hamborg

Forslag til ny opplæringslov - Skriftlig høringsvar | NHO Reiseliv

NHO Reiseliv viser til høring i Utdannings- og forskningskomiteen, og takker for muligheten til å spille inn på opplæringsloven. Vi henviser også til høringsvarene til NHO og NHO-fellesskapet.

NHO Reiselivs hovedsynspunkter:

- NHO Reiseliv er kritisk til forslaget om å regulere opplæringskontorene som et samarbeidsorgan for lærebedrifter, og endringen om at opplæringskontorene ikke lenger vil få lærlingtilskuddet fra fylkeskommunen.
- NHO Reiseliv mener riktig nok at flere av departementets forslag er positive, og mener disse vil kunne bidra til å øke gjennomføringsgraden blant elever og lærlinger i videregående skole. Forslagene er også i tråd med høringsvaret på ny opplæringslov NHO ga i desember 2021.
- NHO Reiseliv er positiv til forslaget om at elever har en rett til å fullføre videregående opplæring, ikke bare en rett på videregående opplæring.
- Videre er NHO Reiseliv fornøyd med forslaget om å gi kandidater rett til å ta mer enn ett fagbrev. Dessuten er vi svært positive til forslaget om at elever som har gått studiespesialiserende utdanningsprogram, vil kunne ta et fagbrev.
- Videre er NHO Reiseliv positiv til at departementet foreslår å videreføre regelen om krav til utstyr, inventar og læremiddel i skolen, da dette er en viktig del av fagopplæringen. Bortfall av kravet kunne gitt den uheldige signaleffekten som departementet påpeker.

Regulering av opplæringskontor

Først og fremst er det viktig å påpeke at den norske fag- og yrkesopplæringen fungerer godt i dag: Søkertallene til yrkesfaglige utdanningsprogrammer har økt gradvis gjennom de senere årene, og i 2021-2022, ble det inngått 25 000 nye lærekontrakter, et historisk høyt tall, ifølge Utdanningsdirektoratet. Gjennomføringsgraden blant lærlingene er også i god utvikling, og opplæringskontorene spiller en sentral rolle i denne utviklingen.

Opplæringskontorene fungerer i dag som et viktig bindeledd mellom fylkeskommunen og arbeidslivet (lærebedriftene). Deres oppgaver er først og fremst rekruttere og formidle lærlinger til lærebedriftene, samt følge opp lærlingenes faglige utvikling. Opplæringskontorene eies i hovedsak av bedrifter som er, eller har vært, lærebedrifter.

Det er også viktig å understreke at enkelte medlemmer av NHO Reiseliv ikke er tilknyttet et opplæringskontor, og på den måten står for den hele og fulle opplæringen og oppfølgingen selv, noe som er positivt. Og vi ønsker en videreføring av ordningen, hvor bedriftene selv kan avgjøre hvorvidt de ønsker en selvstendig gjennomføring av lærlingordningen, eller om det skal skje ubyråkratisk, og til lærlingens beste, gjennom et opplæringskontor.

Samtidig vil en direkte konsekvens av departementets forslag om reguleringsendring, at opplæringskontorene defineres som samarbeidsorgan for lærebedrifter og ikke som lærebedrift, være at opplæringskontorene ikke lenger vil få læretilskuddet direkte fra fylkeskommunen. Isteden skriver departementet at lærebedriftene kan "kjøpe ulike tjenester av opplæringskontorene". Innledningsvis er det viktig å påpeke at vi mener det skal stilles krav til bruk av læretilskuddet.

En rekke medlemmer, små og store, i NHO Reiseliv, frykter nå at en omlegging av vil medføre økende grad av byråkratisering av ordningen da det er mye administrasjonsarbeid og krav til dokumentert oppfølging med hver enkelt lærling. Samtidig har opplæringskontorene mye av oppfølgingen med lærlingene og medansvar for deres opplæring. Opplæringskontorene har kjernekompetanse og innsikt i regelverk, læreplaner, arbeidsmetodikk, samt dokumentasjon og vurdering. I tillegg har opplæringskontorene tett oppfølging av lærlingene på et mellom-menneskelig plan, noe som betyr at oppgavene må utføres der og da. Eksempler på slike oppgaver, kan knyttes til ulike utfordringer i lærebedriften, gjerne i oppstarten, eller om lærlingen ønsker å bytte lærebedrift. Dersom lærlingen ønsker å heve lærekontrakten, eller lærebedriften går konkurs eller ikke lenger kan oppfylle sin opplæringsplikt, har lærlingen fortsatt en lærekontrakt med opplæringskontoret.

Dersom tjenester som dette skal faktureres, er vi redde for at terskelen for at opplæringskontorene skal bidra blir høyere, og lærlingen blir den skadelidende parten. I verste avbryter lærlingen sin kontrakt, og fullfører ikke læretiden. Erfaringene tilsier at mange lærlinger trenger mye støtte fra opplæringskontorene, og lærebedriftene, for å overbevises om å fullføre læretiden. I en tid med et økende behov for fagarbeidere i alle deler av norsk næringsliv, (2 av 3 bedrifter i NHO Reiseliv oppgir at de har et udekket kompetansebehov), er timingen for forslaget utfordrende. Behovet for arbeidskraft i reiselivsnæringen, har dessuten økt i kjølvannet av pandemien.

Mange reiselivsbedrifter tar i dag samfunnsoppdraget på alvor ved å ta imot og utdanne fagarbeidere til egen bedrift og til næringen – enten gjennom et opplæringskontor eller som uavhengig lærebedrift. Men selv om 7 av 10 medlemmer i NHO Reiseliv har én eller flere lærlinger i skrivende stund, har ikke bedriftene opplæring som sin primærvirksomhet, selv om de er godkjent som lærebedrift av fylkeskommunen. Mange av reiselivsbedriftene er klassiske SMB-er med en liten administrasjon. Et tett samarbeid med nærmeste opplæringskontor, er derfor avgjørende for at mange lærebedrifter kan ta imot lærlinger. Nettverket og fellesskapet mellom lærebedriftene som eier opplæringskontoret, bidrar videre til en standardisering av krav og normer som er viktig for kvaliteten på opplæringen på tvers av bedrifter. Behovet forsterkes ytterligere av at mange lærebedrifter ikke får lærlinger hvert år, da søkertallene til de reiselivsrelaterte utdanningsprogrammene **Salg, service og reiseliv** og **Restaurant- og matfag**, ikke gjenspeiler behovet for lærlinger. Da er samarbeidet med et opplæringskontor spesielt nyttig.

I en undersøkelse fra mars 2023, svarer 60 prosent av lærebedriftene i NHO Reiseliv, som per i dag ikke har lærlinger, at årsaken henger sammen med bedriftens størrelse. Selv om vi ikke har empiri som understøtter dette, kan det være grunn til å tro at dersom lærlingordningen oppfattes som mer byråkratisk blant lærebedriftene, at færre vil satse på rekruttering gjennom lærlingordningen.

For øvrig tegnes 8 av 10 lærekontrakter av et opplæringskontor, noe som betyr at det er stor oppslutning rundt dagens ordning. Omregnet til antall nye inngåtte kontrakter i 2021-2022, betyr det at 20.000 lærekontrakter ble inngått gjennom et opplæringskontor. Dersom opplæringskontorene ikke gjør denne jobben i fremtiden, vil det bety at fylkeskommunene må forholde seg til et betydelig antall flere lærebedrifter. Dette på sin side vil kunne bety økt ressursbruk i fylkeskommunene, noe som ikke kan være en heldig utvikling all den tid fylkeskommunene har andre viktige oppgaver å forvalte innen videregående opplæring.

Dersom opplæringskontorene utfører oppgaver for fylkeskommunen som ikke angår lærlingene, slik som rekruttering av nye lærebedrifter eller rekruttering til yrkesfaglige utdanningsprogrammer, bør disse fremkomme i forskrift og finansieres utenom lærlingtilskuddet. På denne måten unngår man evt. uheldig sammenblanding av budsjettene. Derfor er det viktig at det stilles krav til bruken av lærlingtilskuddet. Som NHO la frem i sitt høringssvar til opplæringslova i desember 2021, mener også NHO Reiseliv at tilskuddet skal gå til de lovbestemte oppgavene og opplæringen som gjennomføres i lærebedriften.

Avslutningsvis vil NHO Reiseliv understreke viktigheten av at lærlingen må stå i fokus når forslaget om ny finansieringsmodell diskuteres. Vi må derfor spørre oss om næringslivet får et større tilfang av lærlinger, og om andelen som fullfører læretiden øker. Dagens lærlingordning har vist seg å være god, selv om det er rom for forbedringer, og vi vil ikke risikere dette ved å gjøre såpass store endringer i ordningen. Det har verken lærlingene eller næringslivet råd til.

Med vennlig hilsen
NHO Reiseliv

Med vennlig hilsen

Henrik Hamborg
Politisk rådgiver kompetanse og rekruttering